Otages de la terreur nazie

Frank Caestecker

Édition électronique

URL : <http://journals.openedition.org/cmc/750>

DOI : 10.4000/cmc.750

ISSN : 2684-3080

Éditeur

Fondation de la Mémoire Contemporaine

Édition imprimée

Date de publication : 1 décembre 2008

Pagination : 241-243

ISSN : 1377-1256

Référence électronique

Frank Caestecker, « Otages de la terreur nazie », *Les Cahiers de la Mémoire Contemporaine* [Online], 8 | 2008, Online op 01 février 2020, geraadpleegd op 22 novembre 2020. URL : <http://journals.openedition.org/cmc/750> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/cmc.750>

Note de lecture

Otages de la terreur nazie

Frank Caestecker

Maxime Steinberg en José Gotovitch, *Otages de la terreur nazie. Le Bulgare Angheloff et son groupe de Partisans juifs. Bruxelles, 1940-1943*, Bruxelles, VUBPress, 2007, 114 p. (ISBN 978 90 5487 453 9).

Dit boek is een huldebetuiging aan het gewelddadige verzet tegen de Duitse bezetter van de Brusselse joods-communistische gemeenschap. Théodore Angheloff, een communistische vluchteling uit Bulgarije die zich in 1927 in Schaarbeek vestigt, speelt hierin een hoofdrol. Hij engageert zich binnen de MOI (Main-d'oeuvre immigrée)-structuur van de Kommunistische Partij van België (KPB) en vecht in de rangen van de Spaanse republikeinen.

Tijdens de oorlog krijgt Théodore Angheloff, gezien zijn politieke betrouwbaarheid en zijn militaire ervaring de militaire leiding van het mobiel corps van de partizanen. Eén van de compagnieën van dit mobiel corps is een uitsluitend joodse compagnie. Vierentwintig joodse immigranten uit Polen die zich, volgens de beide auteurs als communisten engageren in de gewapende strijd. Het gaat hier immers om geharde communisten, die veelal, net zoals Angheloff, militaire ervaring hadden verworven als interbrigadisten in de Spaanse burgeroorlog. Dat Théodore Angheloff niet van joodse herkomst was, sluit aan bij dit communistisch perspectief op dit gewapende verzet. Een zienswijze die contrasteert met de joods-zionistische vertaling van dit verzet in de memoires (1969) van Icek Gutfraynd (Jacob Gutfraynd, "*Jacob*" ou l'édifiant itinéraire d'un partisan juif : autobiographie, s. l., 1969). Gutfraynd was een commandant van deze joodse compagnie en één van de weinig overlevenden van deze 24 verzetstrijders. Ook Théodore Angheloff overleefde de oorlog niet, in 1943 werd hij, net als de meeste van zijn medestrijders als terrorist gefusilleerd.

Maxime Steinberg had in zijn trilogie *L'étoile et le fusil*, ondertussen al twintig jaar geleden gepubliceerd, al heel wat aandacht besteed aan deze

joodse compagnie (Maxime Steinberg, *L'étoile et le fusil, La question juive, 1940-1942*, Brussel, Vie ouvrière, 1983, t. I ; *Les cent jours de la déportation des Juifs de Belgique*, Brussel, Vie ouvrière, 1984, t. II ; *La traque des Juifs, 1942-1942*, Brussel, Vie ouvrière, 1987, t. III, vol. I et vol. II). In dit boek worden enerzijds de 24 leden van dit verzet individueel belicht en anderzijds worden hun verzetsdaden nauwgezet omschreven en geanalyseerd vanuit de communistische politieke strategie.

De bijdrage van José Gotovitch geeft duidelijk aan dat dit gewapend verzet geen spontane beweging was, maar kaderde binnen het beleid van de internationale communistische beweging. Een in Moskou uitgetekende beleidslijn die wel een locale invulling krijgt. In 1942 worden collaborateurs, vooral binnen de joodse gemeenschap geïsoleerd en in het begin van 1943 worden ook Duitse officieren het slachtoffer van het communistisch gewapend verzet. De keuze welke doelwitten dit gewapend verzet viseert is niet willekeurig, maar beantwoordt aan politiek strategische beslissingen. Dat het, in het bijzonder voor de Joden, gaat om dramatische oorlogsjaren betekent niet dat hun gewapend verzet een blinde wraakoefening is. Zo wijzen Théodore Angheloff en zijn medestanders het zomaar neerschieten van Duitse militairen af. Het gedisciplineerd en strategisch gebruik van geweld maakt dat het (communistisch) gewapend verzet kan uitgroeien van een geïsoleerde actie tot een breed gedragen beweging.

Uitgebreider dan in zijn trilogie *L'étoile et le fusil* evocert Maxime Steinberg in deze bundel de joodse leden van dit gewapend verzet. Hun politieke loopbanen worden uitvoerig geschetst en hun verzet sluit veelal aan bij een lange staat van dienst in de communistische beweging. Maxime Steinberg slaagt erin, in zijn typische stijl het verhaal te doorspekken met talrijke uitwijdingen. De verhaallijn wordt onderbroken door een bronnenkritiek, verwijzingen naar de jodenvervolging, vergelijking met het Franse verzet (de affaire Missak Manouchian)... Thema's die een diepgaander behandeling vragen, maar die Steinberg maar even aanraakt. De beide auteurs hebben immers een brede publicatielijst waar verwante thema's uitvoerig aan bod komen. Jammer dat bronverwijzing en zelfs een literatuurlijst ontbreekt voor de geïnteresseerde lezer. Een index van persoonsnamen is wel opgenomen. Het boek is dan ook en vooral een hulde aan deze individuen. Het is gelukkig meer geworden dan een gedenkboek. Dankzij de beide experts worden deze individuen en hun

gewapend verzet niet alleen uitvoerig belicht, maar ook in hun historische context geplaatst.